

Vogel Dávid

Venezuela a bolívari úton

- Az elmúlt két évtized politikai történelme -

Simon Bolívar és a caudillok: két „fogalom”, mely évszázadokon át jelen van Venezuela történelmében. A latin-amerikai ország utolsó húsz évnyi történetének meghatározói a demokratizálódás, a szocialista piacgazdaság kiépítése, valamint a szövetséges-keresés az Egyesült Államok uralta unipoláris világberendezkedés ellen.

A Venezuelai Bolívari Köztársaság a Latin-Amerika hetedik legnagyobb területű állama több mint 900,000 négyzetkilométeren terül el, a kontinens egyik energiahordozókban és ásványkincsekben leggazdagabb vidékén. Az ipar fejletlensége mellett az ország diktatórikus berendezkedése is negatív gazdasági hatásokat eredményezett az ország függetlenségének kivívásától egészen az 1960-as évekig.

A demokrácia visszaállítása Rómulo Betancourt második elnöki ciklusával kezdődött meg 1959-ben. A caudillok és katonai diktátorok hatalmával szakítani akaró Betancourt új alkotmányt fogadtatott el a demokratikus értékek megszilárdítása érdekében. Ő volt az ország első választott elnöke, aki teljes hivatali idejét letöltötte. Az őt követő Carlos Andrés Pérez elnöksége alatt két alkalommal - 1973-ban és 1979-ben - is jelentősen emelkedtek az olajárak, mintegy négyszeres bevételhez juttatva az államkincstárat, a korrupció azonban óriási veszteségeket okozott.¹

Az ezt követő két évtized hatalmas állami kiadásai, valamint a külső és belső adósságállományok felhalmozódása, az időszak olajválságaival tetézve megoldhatatlan problémát jelentett a venezuelai gazdaság számára. A kormányzat pénzleértékelő politikája a megélhetési körülmények drasztikus eséséhez vezetett. Számos megbukott gazdaságpolitikai program és a mindent behálózó korrupció elképesztő méreteket öltő szegénységet okozott, a bűnözési ráta emelkedésnek indult, mindezek pedig politikai instabilitáshoz vezettek. Ezek az események, valamint a Pérez-kormány megszorító intézkedései azt eredményezték, hogy 1989 végén az elégedetlenség fegyveres konfliktussá fajult: a „Caracazo-lázadás” néven ismertté vált felkelésben több mint 200 ember vesztette életét.

¹ <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/Venezuela.pdf> letöltve: 2008. 12. 25.

A történetek tovább rontották a közhangulatot. Ezt kihasználva gyűjtött támogatást maga mögé – akkor még aktív alezredesként – Hugo Chávez, hogy 1992. február 4-én puccsot hajtsen végre az elnök ellen. A kísérlet azonban kudarcba fulladt, Chávez pedig a nemzeti tévé élő adásában hívta vissza katonáit az ismételt vérontás elkerülése érdekében. Az akció azonban nem múlt el eredmény nélkül: a börtön két éve alatt Chávez nemzeti hőssé vált. A Bolíviai Forradalmat is ettől az időponttól datálják.

Ezt követően azonban már a békés hatalomátvételre, az 1998-as választásokra kezdett el készülödni, melyen végül az Amerika-ellenes retorika, a populista-szocialista program és a korrupcióellenes harc meghirdetésével a „Hazafias Pólus” jelöltjeként, 56 százalékkal Venezuela elnökévé választották.

Beiktatása után Chávez markáns gazdaságpolitikai reformokba fogott: leállította a venezuelai állami vállalatok privatizációját, magához vonta a gazdasági döntések meghozatala fölötti ellenőrzést és csökkentette az olajkitermelést, hogy így emelje az olaj árát. Belpolitikai hatalmát növelendő módosította az Alkotmányt, hogy jogköre megnőhessen, és hosszabb időt tölthessen hivatalban, ezzel együtt csökkentette a törvényhozás és az igazságszolgáltatás erejét, létrehozott két új hatalmi ágat, az ország nevét pedig hivatalosan is a „Bolíviai” jelzővel egészítette ki. Népszerűsége fenntartása érdekében keményen fellépett a korrupció ellen, kritizálta a gazdasági oligarchákat, és több forrást biztosított a szociális programok számára. Emellett ellenfeleit és kritikussait, úgy az üzleti életben, mint a médiában is igyekezett ellehetetleníteni. Kiterjesztette a hadsereg szerepét, melyet összevont a belügyi - és határvédelmi szervekkel, számos fontos politikai és közigazgatási beosztásba katonatisztekot helyezett.

Annak érdekében, hogy bizonyítsa elnöki pozíciójának stabilitását, 2000-ben az új alkotmány rendelkezései alapján írt ki választásokat, melyet mintegy 60 százalékos többséggel nyert meg. Elnökségének fő támogatói az alacsonyabb osztályok képviselői, ellenzői pedig azok közül kerülnek ki, akik sztrájkokkal és demonstrációkkal tiltakoztak az állami olajtársaságok feletti kontroll bevezetése ellen, ami 2002 áprilisában még egy rövid életű puccskísérletet is eredményezett, valamint az olajbányászok sztrájkját okozta 2002 végén.² Ellenzéke 2004 augusztusában népszavazást kezdeményezett visszahívása érdekében, ami csekély Chávez győzelmet eredményezett. A ciklus lejártával a 2006-os választások alkalmával a szavazatok

² The Statesman's Yearbook The Politics, Cultures and Economies of the World, Edited by Barry Turner 2005. Palgrave Macmillan, New York, 2004. 1997. o.

immár közel 63 százalékanak megszerzésével újabb hat évre nyerte el a tisztséget. Esküjében Jézus Krisztusra, mint a „történelem legnagyobb szocialistájára” esküdött, és már beiktatási beszédében kiemelte az Alkotmány újabb reformjának fontosságát, miszerint az elnöki tisztség betöltésének limitjét törölni kell az alaptörvényből.

Első hatalomra kerülése óta eltelt idő alatt Chávez politikája erősen megváltozott: míg 1999-ben egyetlen törvény és két adónem, 2001-ben is mindössze 49 törvény került elfogadásra. Ezzel szemben 2007 elején Chávez különleges felhatalmazást kapott: 18 hónapon keresztül a törvényhozás kihagyásával, rendeletekkel kormányozhatott. A hivatalos álláspont szerint mindez annak érdekében, hogy a 11 széles területet lefedő témakörben – többek között a gazdaság, a pénzügyi szektor, az energiaügyek, a védelmi szféra – forradalmi változásokat vihessen véghez. Populista retorikájának ellenére, mellyel sokakat meg tud nyerni, egyre többen félnek attól, hogy Chávez a Latin-Amerikában oly ismert katonai diktátor – a caudillo – jeleit mutatja.

Kontinentális külpolitikáját az egységesítés, az összefogás szorgalmazása jellemzi, a regionális összefogást támogatja legfőképpen az USA hegemoniájának ellensúlyozása érdekében. Nem egyszer szélsőséges politikája, Venezuela egyéb külföldi kapcsolatai miatt azonban több ország elfordul Cháveztől, többen más országok belügyeibe történő beavatkozással is vádolják. Mindezek ellenére azonban szép számmal akadnak szövetségesei regionális és a szélesebb nemzetközi szintén is.

A belpolitikai iránymódosítás mellett a külpolitika terén is több jelentős változtatást hajtott végre Chávez. A caracasi vezetés szocialista ideológiája nagyban meghatározza Venezuela térségbeli szövetségeseinek körét. A régió klasszikus baloldali berendezkedésű országa Kuba, mellyel Venezuela rendkívül jó kapcsolatokat ápol. Chávez személyes jóbarátjának mondhatja a hatalmat ugyan már nem gyakorló, betegeskedő, de még mindig a kubai állammal azonosított Fidel Castrot. A személyes viszony és a politikai egyetértés mellett országaikat szoros gazdasági kapocs is összefűzi: Venezuela napi 96,000 hordó olajat szállít Kubának a világpiacon ár alatt,³ emellett pedig a 2005 júniusától 2006 februárjáig tartó időszakban a szigetország mintegy 4,34 milliárd USD pénzügyi támogatást kapott, melyet Castro 20,000 orvos, fogorvos és tanár ideiglenes rendelkezésre bocsátásával ellentételezett.

³ A két ország közötti megállapodást (*Tratado de Comercio de los Pueblos – TCP*, szabadfordításban: Népek Kereskedelmi Megállapodása) 2004. december 14-én írták alá.

Legszorosabb szövetségese és példaképe mellett Chávez az ezredforduló után egyre több országot nyer meg tervei támogatói közé.

A venezuelai elnököt baráti viszony köti Juan Evo Morales Aymához,⁴ Bolívia első bennszülött származású elnökéhez is, aki Chávezhez hasonlóan populista-szocialista retorikájával – Bolívia energiaforrásai feletti kontroll átvételének ígéretével, valamint a kokacserjék irtásának berekesztésével kampányolva – 53,7 százalékos többséggel nyerte meg a 2005-ös választásokat.⁵ Morales politikáját a szegényebb rétegek megnyerése érdekében alkalmazott populizmusa mellett – Chávezhez hasonlóan – a régióban szintén népszerűséget hozó USA-ellenesség is jellemzi. Az Amerikai Szabadkereskedelmi Övezetet (Free Trade Area of the Americas, FTAA)⁶ például „Amerika [a kontinens] kolonizálásának legalizálásáról szóló megállapodásnak” minősítette.

2004-es kubai szerződés keretein túlnőve Chávez, létrehozta az ALBA (Alternativa Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América) nevű szervezetet, a bolíviai utat keresve a kontinens országai számára, összefogva az „amerikai neokolonializmus ellen”, ahogy az gyakran szerepel a chávezi retorikában. A megállapodás harmadik szereplője, Bolívia 2006. április 29-én csatlakozott, majd ezt követte Nicaragua: a frissen megválasztott elnök, José Daniel Ortega Saavedra, beiktatását követően, 2007. január 12-én írta alá a csatlakozási papírokat az ALBA-hoz, mintegy 15 másik kétoldalú megállapodás kíséretében, minek következtében Venezuela elengedte Nicaragua 31 millió dolláros adósságát. Emellett Venezuela napi 10 millió hordó kedvezményes árú olajat szállít Nicaraguának, és 10 millió dolláros segélyt biztosított szociális programok beindítására. Megállapodás született egy élelmiszer-elosztó rendszer, egy alumíniumgyár, egy napi 100,000 hordó kapacitású kőolaj-finomító felállításáról, mely segítené az országot felszabadítani „az IMF fogságából”, valamint nicaraguai bab venezuelai vásárlásáról. Szintén döntés született 32 generátor szállításáról Nicaraguának, hogy elkerülhetők legyenek a gyakori áramkimaradások. Egyes becslések szerint a megállapodásokban foglaltak összértéke 600 millió dollár.

⁴ <http://www.evomorales.org>, letöltve: 2008. 12. 20.

⁵ <http://www.answers.com> letöltve: 2008. 12. 21.

⁶ Az FTAA-t 2005-ben azzal a szándékkal hozta létre Washington, hogy tömörítse a latin-amerikai államokat, de mivel a csatlakozási szerződéseket sorra nem írták alá az államok, az USA kétoldalú szabadkereskedelmi megállapodásokkal helyettesítette azt.

Rafael Vicente Correa Delgado ecuadori elnök, bár beiktatása előtt ígéretet tett, hogy csatlakozik a szervezethez, ezt mind ez idáig írásban nem erősítette meg.⁷ A létrejött kétoldalú megállapodás szerint azonban a venezuelai állami olajvállalat, a PDVSA (Petroleos de Venezuela, SA) napi 220,000 hordó dízelolajat szállít Ecuadornak, míg az a szintén állami tulajdonban lévő Petroecuadoron keresztül napi 35,000 hordó nehéz nyersolajat szállít Venezuelának öt éven keresztül, valamint tervbe került több olajfinomító építése is Ecuadorban. Az energiaipari együttműködés részét képezi a Chávez által már évek óta szorgalmazott integrációs törekvés két meghatározó szereplője, a Petroandina és a Petroamerica felállítása. Ecuador említésre méltó kőolaj készletekkel rendelkezik, 2005-ben ennek mennyiségét 700 millió tonnára, azaz 5,1 millió hordóra (a világkészlet 4 ezreléke) becsülték. Az ország napi kitermelése ekkor 541 000 hordó volt, ami változatlan mennyiség mellett 25,6 évig tenné lehetővé a bányászatot.⁸

A kezdeményezés iránt Brazília és Argentína is érdeklődést mutat. A kontinens legnagyobb országa Luiz Inácio Lula da Silva elnök 2003-as hatalomra kerülése előtt következetesen az amerikai állásponthoz alkalmazkodva hozta meg országa külpolitikai és kereskedelmi irányelveit. Gazdasága azonban sosem függött meghatározó mértékben az USA-tól, így az új kormányzat nagyobb kockázatok nélkül tehetett meg az Egyesült Államok által kevésbé támogatott vagy éppen ellenzett lépéseket, mint például a G20 létrehozása vagy közeledés Venezuelához, mely először a 2005. februárjában aláírt Brazil-Venezuelai Stratégiai Szövetség megalapításában öltött testet, amit aztán a 2006. januári Dél-Amerikai Gázvezeték Projekt aláírása követett. A beruházásban – mely Venezuela gázlelőhelyeit a kontinens számos országával Brazílián át Argentínáig köti össze – leágazásokkal Bolíviába, Paraguayba és Uruguayba – az orosz Gazprom is érdekelt.

A földrész másik meghatározó állama, Argentína 2004 áprilisában kezdett közeledni a Chávez által generált változásokhoz, ekkor került aláírásra az Argentin-Venezuelai Integrációs Okmány. 2005 októberében kezdte meg működését az Argentína, Uruguay, Kuba és

⁷ <http://www.venezuelanalysis.com>; letöltve: 2008. 12.19.

⁸ Quantifying energy: BP Statistical Review of World Energy June 2006; BP Distribution Services, London, 2006. 6-8. o. A forrás egy pdf dokumentum, amely a http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_ergy_review_2006/STAGING/local_assets/downloads/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2006.pdf Internet címen érhető el; letöltve: 2008. 12. 12.

Venezuela által alapított, közösen finanszírozott, baloldali ideológiát közvetítő TeleSUR⁹ tévécsatorna, majd az ezt követő év januárjában Argentína a már említett gázvezeték projekthez is csatlakozott. Az ország politikáját elemezve megállapítható, hogy elkötelezettebb támogatója az ALBA mozgalomnak, mint Brazília, bár a Kirchner-kormány sosem volt olyan gazdasági helyzetben, hogy magát függetleníteni tudja magát az USA-tól, így nem engedhette meg magának, hogy magára haragítsa a washingtoni vezetést. Minden visszafogottság ellenére azonban Chávez – nagylelkű támogatásainak köszönhetően – rendkívül népszerű Argentínában. Venezuela szarvasmarháért cserébe olajat szállít az országnak, valamint egy pénzügyi tranzakción keresztül lehetővé tette Argentína számára, hogy idő előtt tehermentesítse magát IMF hiteleitől. Mind Argentína, mind pedig Brazília Venezuela-politikáját alapvetően befolyásolja az USA-hoz fűződő gazdasági, kereskedelmi kapcsolatrendszerük. A caracasi vezetést hol támogató, hol attól elhatárolódó politikájuk magyarázata, hogy minden kínálkozó lehetőséget megragadnak, hogy az Amerika-ellenes hangulatot kihasználva szerezhessenek jobb pozíciókat az USA piacán.

2008 végéig további négy állam – Antigua és Barbuda, Honduras, Saint Vincent és Grenadines, valamint a Dominikai Közösség – írta alá a csatlakozási papírokat az ALBA-hoz.

A regionális kapcsolatépítéssel párhuzamosan a venezuelai vezetés azon fáradozik, hogy kitörjön abból a kialakult gazdasági helyzetből, melyben az USA mint első számú export-importpartner, valamint a multinacionális vállalatok döntő mértékben képesek befolyásolni az ország gazdaságát. A hosszútávú cél egy alternatív nemzetközi rendszer kidolgozása, mely a profittal szemben a szociális problémákra való megoldások kidolgozását részesíti előnyben. Ennek eszközt Chávez a kétoldalú megállapodásokban látja, így mindezek elérése érdekében Venezuela más fejlődő országokkal próbálja meg szorosabbra fűzni kapcsolatát, hogy biztosítsa saját maga számára az elegendő pénzügyi háttérrel, a technológiát, valamint a hozzáértést, amit jelenleg legtöbb esetben az utóbbi évtizedekben rohamosan erősödő multinacionális vállalatok nyújtanak. A sokak által tévesen globalizáció-ellenesnek minősített chávezi politika újszerűsége valójában abban rejlik, hogy szakítani próbál a nyugati tőke és a nemzetközi mamutvállalatok mindenhatóságával, mindezek helyett a közvetlenebb bilaterális egyezményekben, kölcsönös segítségnyújtásokban, magasabb fokú függetlenség

⁹ A TeleSUR egy baloldali beállítottságú televízió-hálózat, melyet azzal a céllal hoztak létre, hogy a baloldali ideológiának megfelelő interpretációban terjeszthessék a híreket a latin-amerikai lakosság számára. Richard Lapper: Living with Hugo – U. S. Policy Toward Hugo Chávez's Venezuela, Council on Foreign Relations, New York, USA, 2006.

megtartásában, valamint a társadalmi fejlődés elősegítésében látja a gazdaság és Venezuela fejlődésének kulcsát.

Chávez amellet, hogy erős háttország megteremtésén fáradozik a latin-amerikai kontinensen, az Egyesült Államok ellen vívott harcához erősebb, gazdagabb és befolyásosabb szövetségeseket is keres. Az atompolitikája miatt elszigetelődött Irán jelen politikai helyzetben kiváló lehetőség. Chávez és Mahmoud Ahmadinejad 2007. január 13-án tartott találkozójukon USA-ellenes politikájuk és az azt támogató baráti országok megsegítésére, valamint Venezuelában és Iránban tervezett projektek megvalósítására 2 milliárd dolláros alapot állítottak fel. „Az alap befektetéseket tesz majd lehetővé, mindenek előtt azokban az országokban, melyek kormányai azért küzdenek, hogy felszabadítsák magukat az USA imperialista elnyomásától. Ez az alap, barátom [Ahmadinejadra utalva] a felszabadítás eszközévé fog válni. Halál az amerikai imperializmusra!” – kommentálta az eseményeket a paktum aláírásakor Chávez.¹⁰ A két ország az OPEC-en belül már régóta egyfajta szövetségi viszonyban áll egymással, azonban külpolitikai közeledésük csak az ezredforduló utáni években kezdődött. 2007 elején pedig egyfajta ellensúlyi szereplővé válásukról állapodtak meg, hogy hatékonyan tudjanak fellépni Szaúd-Arábia USA-barát politikájával szemben, mely meghatározó súllyal bír a térség államainak politikájára nézve, valamint az olajár kialakulásánál. Az egyetértés azonban nemcsak az olaj világpiaci árának mesterségesen magas szinten tartása és az erőteljes Amerika-ellenesség területén van meg a két regionális hatalmi ambíciókat dédelgető állam között. Teherán a nemzetközi szerződéseket több ízben megszegve kezdett bele atomenergia-programjába, hangoztatva, hogy az csak békés célokat szolgál. Az USA, több nagyhatalom és számos nemzetközi szervezet is elítélően nyilatkozott az iráni atomprogramról. A szankciók által sújtott ország elszigeteltségét Venezuela közeledése törte meg 2005 decemberében, mikor Chávez Mohammad Khatami-val folytatott caracasi tárgyalásai során kijelentette, hogy bármely országnak, így Iránnak is meg van minden joga ahhoz, hogy atomenergiiai kutatásokat és fejlesztéseket végezzen. Egyes híresztelések szerint Caracas a Venezuelában bányászott urániummal is támogatja az iráni atomprogramot, azonban ennek bizonyítására egyelőre egyetlen egy tény sem került napvilágra. A politikai egyetértés és közös ideológiájuk együttes terjesztése mellett Irán jelenleg is jelentős venezuelai befektetésekről folytat tárgyalásokat.

¹⁰ <http://www.venezuelanalysis.com>, letöltve: 2008. 12. 19.

A földrajzi távolság úgy tűnik nem akadály Chávez számára a szövetséges-keresésben. 2006 októberében Caracas és Peking nyolc jelentős témában – többek között az olaj, a bankszektor és a közlekedés kérdéskörében – írt alá megállapodást, melyek összértéke eléri a 11 milliárd dollárt. Az összegből létrehozott venezuelai-kínai vegyes vállalat – melynek a többségi részesedését a PDVSA birtokolja – 2 milliárd dollárt a venezuelai olajipar fejlesztésére és olajmezők feltárására fordít. Különös fontossággal esik latba a jelenleg még nem teljesen feltárt Zumano régió és az Orinoco olajjöv, mely egyes becslések szerint még 235 milliárd hordó olajat rejt a föld alatt. Az így megnövelt teljesítőképességre szüksége is lesz Venezuelának, Kína ugyanis ugrásszerűen megnövekedett energiahordozó igényeinek kielégítésére a jelenlegi napi 150,000 hordós olajimportot napi 500,000 hordóra kívánja emelni öt éven belül. A megállapodás mindkét fél számára rendkívül kedvező. Venezuela célja megszabadulni a már említett amerikai béklyótól, és felszabadítani magát a gazdasági kiszolgáltatottság alól, melyben elsőrendű partner az energiaéhes Kína. A társulás következtében rendelkezésére áll az a tőke, ami elengedhetetlen a már olyan régóta tervezett olajipari fejlesztésekhez. Kína pedig újabb forrást talált olajszükségleteinek fedezésére. A fennmaradó 9 milliárd dollárt a pekingi vezetés Venezuela nemzeti vasútfejlesztésébe ruházza be. Maga a beruházás is, illetve az ez által létrejövő fejlett infrastruktúra elsőrendű lehetőség Chávez munkahelyteremtő programjának megvalósítására. A felálló vasúti kapacitás mellett az ipari teljesítőképesség növelésének elérése érdekében számos gyárat is felépítenek. A könnyűipari miniszter nyilatkozata szerint 2012-re az ország teljes mértékben önellátó lesz az alumíniumipari- és az alapvető késztermék piacon. Ez egyben azt is jelenti, hogy Venezuela belső rendszerei is elkezdnek függetlenedni, jelenleg ugyanis az ország még mindig meghatározó részben függ az olajszektorától: GDP-jének mintegy egyharmada, exportjának 80 százaléka, valamint az állami adóbevételek csaknem fele származik ebből a forrásból. Így nem meglepő, hogy az ország gazdaságát olyan súlyosan érintette a 2002 decembere és 2003 februárja közötti olajipari sztrájk. A megállapodások aláírását követően szóba került egy a 2 milliárd dolláros venezuelai-iráni alaphoz hasonló venezuelai-kínai fejlesztési alap létrehozása is.

Egy országról több ízben is esett már szó, de kapcsolata Venezuelával részletesen még nem került bemutatásra: a jelenleg egyetlen szuperhatalomként aposztrofált Amerikai Egyesült Államok.

Chávez elnökké választása óta gyökeresen megváltozott a Washington és Caracas közti viszony: a venezuelai elnök mind retorikájában, mind tetteiben az USA politikájával szemben

cselekszik. Chávez nyíltan ellenezte az afganisztáni beavatkozást, állami terrorizmusnak nevezve azt. Majd a 2002-es puccskísérlet szervezésében való részvétellel, elnöki hatalmának megdöntésére irányuló tevékenységgel gyanúsította meg az Egyesült Államokat, ezt követően pedig számos fórumon - többek között az ENSZ Közgyűlésen is - több ízben az "Ördögnek" nevezte George Bush amerikai elnököt.

2005 márciusában a Venezuelai Nemzeti Gárda visszahívta szakértőit az Amerikai Kábítószer-ellenes Ügynökség (DEA) kötelékéből, öt hónappal később pedig a DEA ügynökeit utasította ki az országból, kémkedés vádjával. A következő év májusában az USA Külügyminisztériuma a terrorizmus-ellenes harcban nem kooperáló államok listájára rakta Venezuelát, majd ennek következtében néhány hónappal később az ide irányuló fegyverexportot is betiltotta.

A helyzet további elmérgesedését hozta, mikor Caracas a moszkvai álláspontot képviselve támogatta Dél-Oszétia és Abházia függetlenedési törekvéseit, bár szuverenitásukat azóta sem ismerte el.

Mindezen nézeteltérések és látványos szóváltások ellenére rendkívül mély gazdasági kapcsolatok kötik össze a két országot, legfőképpen az olajnak köszönhetően. Venezuela kőolajkészleteit 2008-ban az Oil & Gas Journal 87,0 milliárd hordóra becsülték, ami a világ teljes készletének 7,0 százaléka.¹¹ Ezzel a mennyiséggel Venezuela a világ hatodik legnagyobb készletét birtokolja az Öböl-menti államok mögött, szemben az USA 1,6 százalékos részesedésével. A kitermelési adatok alapján ez a készlet – változatlan kitermelési szint mellett, 72,6 évre elegendő. Ez utóbbi adat különösen azért különösen fontos, mert ugyanekkor az USA készleteit mindössze 11,8 évi kitermelésre becsülték. Az USA tehát egyre inkább importra – ezen belül venezuelai forrásokra – szorul. Figyelemre méltó, hogy Latin-Amerika többi államának készletét ugyanekkor mindössze 22,8 milliárd hordóra becsülték, ami akkor mindössze a világkészlet nem egészen két százaléka volt. Venezuela éves kitermelése 2005-ben napi 3,1 millió hordó volt, ami a világtermelés 4 százalékra rúgott. Ezzel Chávez állama a nyolcadik helyet foglalt el a ranglistán; a Venezuela előtt álló országok közül egyedül Irán az, amelynek hosszabb kitermelési időt tesznek lehetővé a tartalékai (93 év). Venezuela saját fogyasztása napi 553,000 hordó, ami a világ teljes fogyasztásának 7 ezreléke. A különbözet exportra kerül, aminek legfőbb felvevője a napi 20,7 millió hordónyi

¹¹ <http://www.eia.doe.gov/emeu/international> letöltve: 2008. 12. 25.

mennyiséget felhasználó Amerikai Egyesült Államok.¹² Venezuela nem csak a kitermelés tekintetében jelentős állam, latin-amerikai viszonylatban komoly finomító kapacitásokkal is rendelkezik, 2005-ben napi 1,357 millió hordó nyersolajt finomítottak az országban, ami a világ teljes finomító kapacitásának 1,6 százalékát adta.

Venezuela ugyan tekintélyes szénhidrogén vagyonnal rendelkezik, ám 334 milliárd dollárnyi GDP-je¹³ eltörpül az USA 13780 milliárdos bruttó nemzeti össztermékéhez¹⁴ képest. A két ország költségvetése sem vethető össze egymással, ezen a téren Venezuela 65,8 milliárd dollárt tud szembeállítani az Egyesült Államok 2568 milliárdjával szemben. A negyvenegyszeres, illetve harminckilencszeres különbség egyértelműen jelzi, hogy melyik ország nyerne meg a kettő közül egy gazdasági háborút.

Szövetséges-kereső külpolitikája ellenére azonban Chávez népszerűsége Latin-Amerikában sem töretlen. 2006 folyamán két Venezuelával szomszédos országban is olyan választásokat rendeztek, amelyek eredménye nem Chávez „szájíze szerint” alakult. Peruban Alan Gabriel Ludwig García Pérez, Kolumbiában pedig Álvaro Uribe Vélez lett meggyőző fölényrel az államfő, Chávez mindkét esetben – és igencsak látványosan – a másik jelöltet támogatta. Még érdekesebben alakult a Mexikói választás eredménye, ahol a közvélemény kutatások szerint a baloldal jelöltje Andrés Manuel López Obrador mindaddig közel 10 százalékos előnnyel vezetett a kampány folyamán, amíg Chávez – durván beleavatkozva a választási küzdelembe – el nem kezdte ellenfele látványos lejáratását. Mexikó elnöke végül – minimális különbséggel – a konzervatív Felipe de Jesús Calderón Hinojosa lett. Venezuela kapcsolata azóta mindhárom országgal megromlott, egyebek mellett azért mert Chávez rendszeresen „jenki ölelnek” titulálja a számára nem igazán szimpatikus államfőket.¹⁵ Ha csak a lakosság lélekszámát nézzük, akkor is nyilvánvaló, hogy a „Chávez effektus” leginkább a kisebb lélekszámú és szegényebb országokban érvényesül. A 43,6 millió lakosú Kolumbia, a 28,3 milliós Peru, vagy éppen a 107,4 milliós Mexikó sokkal fontosabb az USA számára, mint a

¹² Quantifying energy: BP Statistical Review of World Energy June 2006 11. o.

¹³ CIA The World Factbook 2008, Venezuela. <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ve.html> letöltve: 2008. 12. 22.

¹⁴ CIA The World Factbook 2008, United States. <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/us.html> letöltve: 2008. 12. 22.

¹⁵ Marin, Jeremy M.: The Chavez effect in Latin-American politics; in.: The San Diego Union-Tribune, June 30 2006. A forrás egy pdf dokumentum, amely a <http://www.iamericas.org/pdfs/CriticalIssues/TheChavezEffectInLatin%20AmericanPolitics.pdf> Internet címen érhető el. ; letöltve 2008. 12. 01.

13,5 milliós Ecuador, a 9 milliós Bolívia, vagy az 5,6 milliós Nicaragua.¹⁶ Cháveznek egyszerűen nincs elég pénze ahhoz, hogy különféle szociális programokkal „meg tudja vásárolni” a népesebb országok lakosságát. A latin-amerikai országok többségének politikai elitje – nem is beszélve ezen országok középosztályáról – pedig egyre határozottabban elhatárolódik a chávez-i radikalizmustól.

Mindent egybevéve megfigyelhető, hogy a venezuelai vezetés egy multipoláris világ kialakításán munkálkodik, mely az Egyesült Államok ellenében, a Harmadik Világ államainak hangsúlyos szereplésén alapul, és ha még nem is ért véget az építkezés, az elmondható, hogy az alapok már megvannak.

¹⁶ A lakosságra vonatkozó adatok a CIA The World Factbook 2008, országelemzéseiből származnak <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> letöltve: 2008. 12. 22.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. CHRISTMAN, Daniel W. – HEIMANN, John G. – SWEIG, Julia E.: Andes 2020: A New Strategy for the Challenges of Columbia and the Region, Council on Foreign Relations, New York, USA, 2004.
2. HARRIS, David – AZZI, Diego: ALBA – Venezuela's answer to „free trade”: the Bolivarian alternative for the Americas, Focus on the Global South, Sao Paolo – Bangkok, 2006.
3. LANGTON, Christopher [szerk.]: The Military Balance 2005-2006, The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press, London, 2006.
4. LAPPER, Richard: Living with Hugo – U. S. Policy Toward Hugo Chávez's Venezuela, Council on Foreign Relations, New York, USA, 2006.
5. MARIN, Jeremy M.: The Chavez effect in Latin-American politics; in.: The San Diego Union-Tribune, June 30 2006. A forrás egy pdf dokumentum, amely a <http://www.iamericas.org/pdfs/CriticalIssues/TheChavezEffectInLatin%20AmericanPolitics.pdf> Internet címen érhető el; letöltve: 2007. 02. 01.
6. TURNER, Barry [szerk.]: The Statesman's Yearbook The Politics, Cultures and Economies of the World, 2005. Palgrave Macmillan, New York, 2004.
7. Department of Homeland Security Daily Open Source Infrastructure Report for 12 January, 2007; <http://www.dhs.gov> (letöltve: 2007. 01. 19.)
8. Venezuela's Growing Appetite for Region In Defense Concept Series, Center for Advanced Defense Studies, 2006. június, Washington, USA; <http://c4ads.org> (letöltve: 2007. 01. 19.)
9. Stockholm International Peace Research Institute: SIPRI Yearbook 2006 Armaments, Disarmament and International Security; Oxford University Press, Oxford, 2006.
10. Quantifying energy: BP Statistical Review of World Energy June 2006; BP Distribution Services, London, 2006. A forrás egy pdf dokumentum, amely a http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2006/STAGING/local_assets/downloads/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2006.pdf Internet címen érhető el; letöltve: 2007. 02. 02.

INTERNETES FORRÁSOK

1. <http://en.wikipedia.org>
2. <http://news.moneycentral.msn.com>
3. <http://www.aljazeera.com>
4. <http://www.answers.com>
5. <http://www.c4ads.org>
6. <https://www.cia.gov>
7. <http://www.dhs.gov>
8. <http://www.eia.doe.gov>
9. <http://www.encyclopedia.com>
10. <http://www.isn.ethz.ch>
11. <http://lcweb2.loc.gov>
12. <http://www.opec.com>
13. <http://www.realcities.com>
14. <http://www.time.com>
15. <http://www.un.org>
16. <http://www.venezuelanalysis.com>
17. <http://www.wn.com>
18. <http://www.worldthreats.com>

A szerző a ZMNE Ph.D. aspiránsa.